

Editörler

Doç.Dr.Ahmet KAYAN

Prof.Dr.Veysel ERAT

Doç.Dr.Abdullah TAŞTEKİN

YEREL YÖNETİMLERDE GÜNCEL SORUNLAR

YEREL YÖNETİMLERDE GÜNCEL SORUNLAR

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Ahmet KAYAN

Prof. Dr. Veysel ERAT

Doç. Dr. Abdullah TAŞTEKİN

**YEREL YÖNETİMLERDE
GÜNCEL SORUNLAR**

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Ahmet KAYAN

Prof. Dr. Veysel ERAT

Doç. Dr. Abdullah TAŞTEKİN

1. Baskı : ARALIK- 2025
ISBN : 978-625-6699-99-1
Sayfa Düzeni : Saymedya Grafik
Kapak : Saymedya Grafik
Saydakitap : Yerel Yönetimler

Copyright © 2025 SAY MEDYA Tic. Ltd. Şti.

Kitabın bu basımının tüm yayın hakları SAY MEDYA Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

“SAYDA YAYINCILIK” SAYMEDYA TİC. LTD. ŞTİ'nin tescilli

Markasıdır. www.saydakitap.com

e-posta : info@saydakitap.com

Say Medya Tic. Ltd. Şti.

Fethiye Mh. Sanayi Cd. No:263/A K.3 Corner Plus İş Merkezi

Regus Ofisleri, Nilüfer/BURSA

Ofis telefon : (0224) 234 02 37

Mobil No : (0554) 151 16 16

Yayıncı sertifika No : 51174

Baskı ve Cilt: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Limited Şirketi - Ankara

Sertifika No: 77079

GİRİŞ	213
1. BELEDİYE ŞİRKETLERİ NE ANLAMA GELMEKTEDİR VE NASIL KURULURLAR?.....	214
2. BELEDİYE ŞİRKETLERİNİN KURULABİLECEKLERİ ALANLAR.....	215
3. BELEDİYE ŞİRKETLERİNİN ÖZELLİKLERİ	215
4. BELEDİYE ŞİRKETLERİNİN BELEDİYELERLE İLİŞKİSİ	216
5. BELEDİYE ŞİRKETLERİNİN YEREL KALKINMA AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	217
SONUÇ.....	218
KAYNAKÇA.....	220
ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	223
KIRSAL MAHALLE HİZMETLERİ VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ	223
GİRİŞ	223
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	224
2. BÜYÜKŞEHİR YÖNETİMİ VE YASAL DÖNÜŞÜM	225
3. KIRSAL MAHALLE DÜZENLEMESİ VE HUKUKİ STATÜ	227
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	230
KAYNAKÇA.....	231
ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	235
YEREL DEMOKRASİ VE YEREL YÖNETİMLERDE TEMSİLİYET (KATILIM) SORUNU	235
GİRİŞ	235
1. YEREL YÖNETİM VE DEMOKRASİ	236
2. KATILIM VE YEREL KATILIM	244
3. YEREL YÖNETİMLERDE TEMSİLİYET (KATILIM) SORUNU	251
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	254
KAYNAKÇA.....	255
ON BEŞİNCİ BÖLÜM	257
ÜNİVERSİTELER VE YEREL YÖNETİM İLİŞKİLERİ	257
GİRİŞ	257

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YEREL DEMOKRASİ VE YEREL YÖNETİMLERDE TEMSİLİYET (KATILIM) SORUNU

*Ayşe KÜÇÜK

GİRİŞ

Yerelleşmenin önem kazandığı günümüzde demokrasi pratiklerinin de toplumsal taleplerin temel unsurlarından biri haline gelmektedir. Dijitalleşmenin de etkisiyle yönetimden pay alma, demokratik süreçlere dahil olma gibi istek ve beklentiler, yerel yönetim ve demokrasi ilişkisinin önemini her geçen gün arttırmaktadır. Demokrasinin temel koşullarından biri olan yönetime katılma, bugün siyaset ve yönetim bilimcilerin odaklandığı konulardan birini oluşturmakta ve demokratik yerel yönetim kavramı daha fazla tartışılmaya başlamaktadır. Bu minvalde, temsili demokrasinin açmazlarına bir alternatif olarak öne sürülen katılımcı demokrasinin yerel siyaset alanında işlemesi için birtakım araçların varlığı gerekmektedir. Çünkü sadece birkaç yılda bir yapılan seçimler ile etkin bir yerel katılım sürecinden bahsedilemez. Yerel demokrasinin işler hale gelmesinin yolu, sürekli ve etkin bir yerel katılımdan geçmektedir.

Son dönemlerde kamuoyu yoklamaları, halk toplantıları, kent konseyleri gibi yöntemlerle halkın yerel düzeyde katılımının artırılması amaçlanmaktadır. Ancak gerek halkın katılım konusundaki isteksizliği gerekse de gerekli yasal düzenlemelerin eksikliği gibi nedenlerle yerel katılım tam anlamıyla gerçekleşmemektedir.

Bu çalışma, yerel katılımı ve yerel katılım sorunlarını yerel yönetimler ve demokrasi ilişkisi çerçevesinde ele almaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde ilk olarak yerel yönetim kavramı, ardından da demokrasi kavramı ve demokrasi modelleri incelenmiştir. Bu kapsamda yerel yönetim ve demokrasi arasındaki ilişkiye

* Dr., Harran Üniversitesi İ.İ.B.F., ayse91kucuk@gmail.com

değinilmiş ve yerel demokrasi kavramı analiz edilmiştir. İkinci bölümde öncelikle katılım ve yerel katılım kavramları ele alınmış ve klasik yerel katılım yolları ile modern yerel katılım yolları değerlendirilmiştir. Son olarak yerel yönetimlerde temsiliyet (katılım) sorunu, yerel yönetim ve yerel demokrasi ilişkisi çerçevesinde tartışılmıştır.

1. YEREL YÖNETİM VE DEMOKRASİ

1.1. Yerel Yönetim

Yerel yönetim ya da yerinden yönetim, yönetim biliminde ademi merkeziyet olarak bilinmektedir. Yerinden yönetim, yerel nitelikteki kamu hizmetlerinin görülebilmesi için yerel halkın kendi seçtiği organlar tarafından yönetilmesini ifade etmektedir. Yerel yönetimler (belediyeler), bu yönetim biçiminin ürünleridirler. Yerel yönetimler, kamu hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili yetkileri, merkezi yönetimle paylaşırlar. Diğer bir ifade ile, yerel yönetimler, yerel nitelikteki kamu hizmetlerini yerinden yönetim ilkesi gereğince yerine getirmekle görevli kamu tüzel kişileridir (Keleş vd., 2020: 16).

Yerel yönetimler, yerel nitelikli kamusal hizmetlerin, devlet tüzel kişiliği dışındaki kamu tüzel kişileri tarafından gerçekleştirilmesi için daha az yetkilerle donatılmış; merkezi yönetimin hiyerarşisi dışında ve ona karşı belirli ölçülerde bağımsız birimler olarak tanımlanmaktadır (Çukurçayır, 2012: 93; Toprak, 2014: 33). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın (AYYÖŞ) 3. maddesinin ikinci paragrafında ise yerel yönetimler, yasalarla belirlenmiş sınırlar çerçevesinde, yerel organların kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları içinde, yerel halkın çıkarları doğrultusunda yönetme ve düzenleme hakkı şeklinde tanımlanmıştır. Yerel bir birim, mali, yönetsel özerkliğe ve hukuki bir kişiliğe sahip olduğunda yerel yönetim özelliği kazanmış olur (Uluç, 2019: 10).

Yerinden yönetim, bütün ülkelerde yaygın bir şekilde uygulanmaktadır. Bununla amaçlanan, aşırı merkeziyetçiliğin sakıncalarının ortadan kaldırılması, halkın yönetime daha fazla katılımının sağlanması ve kamu hizmetlerindeki verimliliğin veya etkinliğin artırılmasıdır (Eryılmaz, 2021: 112). Çünkü bazı kamu hizmetleri, diğerlerine göre daha fazla yerel nitelik taşımaktadır. Örneğin, enerji, eğitim, sağlık gibi hizmetler daha çok ulusal nitelikteki kamu hizmetlerdir ve bu hizmetler için ulusal düzenlemeler gerekebilmektedir. Ancak temizlik, kanalizasyon, otopark, yolların bakım ve onarımı, imar işleri, yeşil alanlar ve kent içi ulaşım gibi hizmetler, yerel nitelikli hizmetlerdir (Keleş, 2021: 34). Bu nedenle bu hizmetler, halka en yakın yönetim birimleri olan yerel yönetimlere yani belediyelere bırakılmaktadır.

Bu çerçevede yerel yönetimlerin dayandığı değerler; özgürlük, katılım ve etkenlik olarak sıralanabilmektedir. Öncelikle, özgürlük ile kastedilen, bireysel özgürlükten ziyade, yerel halkın bir bütün olarak özgürlüğüdür. Geniş anlamda bu özgürlük, yerel özerkliğin temelini oluşturmaktadır. İkinci olarak, yerel yönetimlerde katılım, kentin, dolayısıyla toplumun bireye üstün olduğu anlayışına dayanmaktadır. Son olarak, yerel yönetimlerin yerel nitelikteki kamu hizmetlerini halka etkin bir biçimde sunmaları, zaten yerel yönetimlerin varlık nedenleri arasındadır (Keleş, 2021: 58-59).

e öncelikle
ı yolları ile
netimlerde
rçevesinde

merkeziyet
zmetlerinin
nesini ifade
inleridirler.
i, merkezi
kteki kamu
revli kamu

zel kişiliği
z yetkilerle
i ölçülerde
orak, 2014:
sinin ikinci
sinde, yerel
inde, yerel
şeklinde
şiliğe sahip

lır. Bununla
ası, halkın
verimliliğin
hizmetleri,
itim, sağlık
metler için
ı, otopark,
i hizmetler,
r, halka en
maktadır.

katılım ve
n, bireysel
nlamda bu
rak, yerel
ı anlayışına
izmetlerini
nedenleri

Yerinden yönetim, çoğu kamu hizmetinin halka sunulmasında çabukluk ve kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca yerel halka kentsel sorunların çözümünde çeşitli yollara başvurmalarına imkân vermektedir. Özellikle belediyeler bu yolla, yardımlaşma ve işbirliği alışkanlığını geliştirmektedir. Yerel halk, konut, ulaşım gibi konularda işbirliği yapabilmektedir (Keleş, 2021: 36). İşte yerel yönetimler, kamusal hizmetlerin halka kolay, ucuz ve en yakın yollardan sunulmasına imkân verirken, aynı zamanda yardımlaşma ve işbirliği duygularının gelişmesini de sağlamaktadır (Çukurçayır, 202-12: 102).

Sonuç olarak, halka en yakın yönetim birimleri olarak değerlendirildikleri için demokrasinin daha kolay gerçekleşebileceği ve demokratik kurumların en önde gelenlerinden birisi olarak nitelendirilmektedir. Demokrasinin yerel yönetimlerle birlikte başladığı söylenebilmektedir. Yerel yönetimlerin demokrasinin gerçekleştirilmesinde üstlendikleri roller ve kamu hizmetlerinin halka götürülmesinde yüklendikleri fonksiyonlar nedeniyle halkın yönetime katılımının ilk aşamasını oluşturmaktadır (Toprak, 2014: 36).

1.2.Demokrasi

Demokrasi, Yunan kökenli bir kavramdır. Kavram, Yunanca halk anlamına gelen “demos” sözcüğü ile iktidar, otorite anlamına gelen “kratein” sözcüklerinden oluşmaktadır (Schmidt, 2002: 13). Demokrasi klasik tanımıyla, halkın kendi kendisini yönetmesine imkân veren bir yönetim biçimidir. Demokratik sistemlerde tüm vatandaşlar, yönetimle ilgili kararların kendileri tarafından alınması ve yaptırıma bağlanması için hak ve ödevlere sahiptirler (Çukurçayır, 2012: 23). Bu anlamda demokrasi, halkın kendi kaderine hükmetmesini, kendisi hakkındaki kararları kendisinin vermesini ifade etmektedir (Türküne, 2003: 190).

Aristoteles'e göre demokrasi, çoğunluğun egemen olduğu egemenlik şekli veya devlet şeklidir. Buna göre demokrasi, aristokrasi ve oligarşi gibi azınlığa dayanan, monarşi ve tiranlık gibi tek kişinin egemenliğine dayanan eski yönetim şekillerinden ayrılmaktadır. Özellikle kamusal meselerin çözümünde geniş kitlelerle işbirliği yapmak, egemenlerin egemenlik altındakilere hesap verme görevi ve tüm vatandaşların aynı haklara sahip olmaları açısından onlardan ayrılmaktadır (Schmidt, 2002: 13).

Montesquieu'ye göre demokrasi; halkın hem yöneten hem de yönetilen konumunda olduğu bir yönetim biçimidir. Oyu ile iradesini ortaya koyan halk yönetendir; egemen kişinin iradesi egemen gücün kendisidir. Düşünüre göre tiranlık ve monarşi gibi yönetim biçimlerinin çoğu kaba kuvvete dayanırken, demokrasi, siyasal erdeme dayanmaktadır. Siyasal erdem de, yurt ve millet sevgisidir; ülke ve ulus çıkarlarını bireysel ve grup çıkarlarına üstün tutabilme gücüdür (Öztekin, 2018: 83).

John Stuart Mill'e göre ise demokrasi, siyasal hayata aktif olarak katılma imkanlarını herkese sağlamak suretiyle vatandaşların bağımsızlık, kendine güven duyma ve kamusal ruha sahip olma gibi özelliklerini diğer rejimlerden daha fazla geliştirmektedir (Türküne, 2003: 194).

Bugüne kadar demokrasi kavramı, farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bunlardan bazıları şu şekildedir (Türküne, 2003: 188-189):

- Vatandaşların kendi kendilerini, siyasetçilere ve kamu görevlilerine ihtiyaç duymadan doğrudan ve sürekli olarak yönettikleri sistem;
- Hiyerarşi ve ayrıcalıklar yerine, liyakat ve fırsat eşitliğine dayanan bir toplum modeli;
- Çoğunluğun yönetimi ilkesine dayanan bir karar alma mekanizması;
- Çoğunluğun iktidarına bir takım sınırlamalar getirerek, azınlığın hak ve çıkarlarını koruyan sistem;
- Vatandaşların, siyasal yaşama katılmalarına bakmaksızın çıkarlarına hizmet eden hükümet biçimi.

Bu tanımlamaların hemen hepsinde, sistemin itici gücü halktır (Keleş, 2020: 15). Kısacası demokrasi; vatandaşların hak ve özgürlüklerinin güvence altına alındığı, siyasal iktidarın sınırlandırıldığı, çoğunluğun keyfiliklerine karşı azınlığın haklarının korunduğu bir yönetim şeklidir (Niray, 2009: 7).

Bu çerçevede demokrasinin dayandığı temel değerler şunlardır: Toplumsal yaşamın düzenlenmesine katılma, onu etkileme ve biçimlendirme anlamına gelen *özgürlük*; kamuoyu önünde farklı çıkarların karşılaşması anlamına gelen *çatışma*; demokrasi ile özdeşleşen bir kavram olan katılma; bireysel çıkarla yerine toplumsal ve kamusal çıkarları öncelikli hale getirme yani *topluluk bilinci*; birey hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması (*insan hakları*); herkesin dil, din, ırk, mezhep, inanç fark etmeksizin yasalar karşısında eşit olması (*eşitlik*); halkın rızasına dayanması ve meşruluğunu halktan alması (*halk egemenliği*); temsilcilerin seçimle belirlenmesi (*temsil*); farklı amaçlar etrafında örgütlenen toplumsal gruplar (*sivil toplum*); yönetimde çoğunluğun kararlarının dikkate alınmasını ifade eden *çoğulculuk*; ulusal ve yerel kararlarda halkın oyuna başvurulması (*halk oylaması*); *düşünce özgürlüğü, açıklık ve şeffaflık* (Çukurçayır, 2012: 10-18).

1.2.1. Demokrasi Modelleri

1.2.1.1. Klasik/Doğrudan Demokrasi

Klasik demokrasi modeli, “polis”e, Eski Yunan şehir devletlerine ve bu şehirlerin en güçlüsü olan Atina’daki uygulamalara dayanmaktadır (Türküne, 2003: 196). Eski Yunan şehir devletlerinde ilk örnekleri görülen doğrudan demokrasi, halkın hiçbir temsilciye ihtiyaç duymadan alınan kararlara katılımı olarak tanımlanmaktadır (Bozkurt, 2014: 230).

Atina’da M.Ö. 4. ve 5. yüzyıllarda uygulanan doğrudan demokrasi modeli, halk katılımının en saf ve ideal hali olarak değerlendirilmektedir. Atine demokrasisini bu kadar önemli kılan, halkın siyasi faaliyetlere katılma düzeyiydi. Halk sadece meclis toplantılarına katılmıyor, kamu görevlerinin ve karar alma süreçlerinin belirlenmesinde de sorumluluk almaktaydı. Doğrudan demokrasi, böylece

ır. Bunlardan

ere ve kamu
irekli olarak

sat eşitliğine

r karar alma

ar getirerek,

bakmaksızın

eş, 2020: 15).

tına alındığı,

ın haklarının

ç: Toplumsal

lamına gelen

elen çatışma;

ne toplumsal

irey hak ve

dil, din, ırk,

alkın rızasına

lerin seçikle

gruplar (sivil

ifade eden

ilk oylaması);

erine ve bu

rköne, 2003:

demokrasi,

ılımı olarak

modeli, halk

emokrasisini

Halk sadece

süreçlerinin

isi, böylece

yöneten ve yönetilen ile devlet ve sivil toplum ayrımlarını ortadan kaldırmaktadır (Türküne, 2003: 191-196).

Doğrudan demokraside tüm vatandaşlar, tüm kamusal sorunları, bunlarla ilgili çözüm ve karar önerilerini bilebilmeli ve karşılaştırebilmelidirler (Yayla, 2017: 147). Doğrudan demokrasi modelinde, halk, doğrudan ve sürekli olarak alınacak her türlü kararlara katılır. Bu modelde toplum, sürekli karar organı olacak, yani uygulanacak tüm kararları kendisi alacak, aldığı kararları uygulayacak olan sınırlı bir yönetici kesimini de sınırlı bir süre için yine kendisi seçecek ve seçtiği bu yöneticileri de istediği zaman değiştirebilecektir. Günümüz çok nüfuslu ve karmaşık yapıli toplumlarda bu demokrasi modelini uygulayabilmek neredeyse mümkün görünmemektedir. Doğrudan demokrasi, bugün ancak nüfus bakımından çok küçük olan İsviçre Kantonlarında görölmektedir (Öztekin, 2018: 86).

Devletlerin nüfuslarının giderek artması, dünyada yaşanan gelişmelere (köleliğin kaldırılması, kadınlara oy hakkının tanınması vb.) paralel olarak oy verme ve siyasal haklara sahip olmanın yaygınlaşması nedeniyle doğrudan demokrasinin saf haliyle uygulanmasının imkansızlaşması, demokratiklik anlayışını temsili demokrasiye doğru kaydırmıştır (Özçelik, 2021: 719).

1.2.1.2. Temsili Demokrasi

Temsili demokrasi modelinin temeli, 19. yüzyılın ikinci yarısında liberalizmin en önemli kuramcılarında olan John Stuart Mill'in, modern demokrasinin kurucusu olan Tocqueville'in demokrasi kuramı ile ilgili eserine dayanmaktadır. Mill'in halk egemenliğinden kastettiği, temsile dayanan egemenliktir. Ona göre temsil vazgeçilmezdir ve yönetim, çoğunluğun çıkarlarına uyan ve çoğunluk tarafından kontrol edilen azınlık tarafından yerine getirildiği için temsil vazgeçilmezdir (Schmidt, 2002: 92-93).

Temsili demokrasi, günümüz toplumlarında em çok uygulanan demokrasi modelidir. Bu model, demokrasinin sınırlı ve dolaylı biçimidir. Bu modelin sınırlılığı ve dolaylılığı, belirli dönemlerde yapılan seçimlerle, yönetme hakkının devredilmesinden kaynaklanmaktadır. Seçimler yoluyla halk kendisini yönetecek kimseleri belirler ve kendisini yönetme hakkını birilerine vekaletle devretmektedir. Temsilciler, halk adına karar vermekte ve halk adına yönetim işlerini üstlenmektedir. Bu model, yönetenler ile yönetilenler arasında güvenilir ve etkili bir bağ kurulduğu sürece demokratiktir (Türküne, 2003: 191). Seçilenler yalnızca halkın temsilcileri olup, söz hakkı daima halkta olmalıdır. Seçilenler sürekli halka hesap vermek ve her zaman değiştirilebilir olduklarını unutmamalıdır. Bu nedenle temsili demokrasilerde önemli bir faktör, halkın seçtiği kişileri sürekli kontrol etmesi ve denetleyebilmesi düzeninin kurulması gereğidir (Öztekin, 2018: 86-87).

Bu bağlamda temsili demokrasinin yararları şu şekilde sıralanabilir: Bu model, demokrasinin uygulanabilir bir biçimini sunmaktadır. Sıradan vatandaşlara karar sürecinde bir sorumluluk yükler. Sıradan vatandaşların yönetime doğrudan katılmaması, sisteme bir istikrar kazandırır (Türküne, 2003: 191).

Temsili demokrasilerde vatandaşlar, kendilerini temsil edecek "temsilci"leri seçerler. Bu temsilciler, onları seçen halk adına siyasal faaliyetlerde bulunurlar. Temsilcilerin seçimi, modern demokratik sistemlerde seçimler yoluyla yapılmaktadır. Vatandaşlar, bir temsilciyi bilgisine güvendiği, kendisine sadık kalacağı vb. düşüncelerle seçebilir (Yayla, 2017: 148-150).

Temsili demokrasi ile ilgili sürdürülen tartışmaların kaynağını da yine bu "temsil" kurumu oluşturmaktadır. Buradaki temel sorun, temsilcilerin temsil yeteneğinde kilitlenmektedir. Halkın oyu ile seçilen temsilciler, kendilerine verilen vekaletin sınırlarının dışına çıkıp, kendi çıkarlarının peşinden koşmaktadır. Bu noktada halk, siyasal hayatta daha aktif olmak, istek, talep ve şikayetleri paylaşabilmek, alınan kararları denetlemek ve etkilemek için yeni yollar aramaya başlamaktadır. Dolayısıyla seçim dönemi dışında da katılım imkanları sunan katılımcı demokrasi, temsili demokrasinin açmazlarına karşın yeni bir demokrasi modeli olarak halk katılımını arttırmayı amaçlamıştır.

1.2.1.3. Katılımcı Demokrasi

Temsili demokrasinin sorunlarına karşı bir çözüm önerisi olarak geliştirilen katılımcı demokrasi modeli, vatandaşın karar alma süreçlerine mümkün olan en yüksek seviyede katılımının sağlanmasını ifade etmektedir. Bu modelde katılıma, iş dünyası, eğitim sektörü ve özellikler yeni feminist demokrasi kuramına göre özel alan gibi toplumsal ve ekonomik alanların demokratikleşmesine özel bir değer atfedilir (Schmidt, 2012: 164).

Katılımcı demokrasi, seçimler dışında yurttaşlara söz söyleme hakkı tanımadığı ve yeterince katılım sağlama imkânı vermediğinden yurttaşları siyasetten uzaklaştırdığı iddia edilen temsili demokrasinin eleştirilerinden doğmuştur. Katılımcı demokrasi, oy hakkının çerçevesini genişletmek ve oy kullananların kamusal meseleler hakkında söz söyleyebilme, irade oluşturma ve karar vermeye katılımını yoğunlaştırmak istemektedir. Bu anlamda katılımcı demokrasinin özünü, yurttaşların alınan kararlara katılması ve politikaları birlikte belirlemesi düşüncesi oluşturmaktadır. Benimsediği bu felsefe ile katılımcı demokrasi, yurttaşları bölüşüm politikalarındaki kararlara ortak ederek, sisteme yabancılaşma ve güvensizlikle ilgili sorunların aşılmasını sağlamaktadır. Katılımcı demokrasi, politik kültürü dönüşüme uğratarak, etkin olan kişilerin dışında kalan kişilere de seslerini duyurma imkânı vermeyi amaçlamaktadır (Niray, 2009: 20).

Katılımcı demokrasi, yurttaşların kendilerini etkileyen tüm kararların alınmasına etkin olarak farklı şekillerde katılmaları ve bu katılmanın toplumun tüm sektörlerinde yüksek bir ademi merkezîyetçilik aracılığıyla gerçekleşmesi anlamına gelmektedir. Katılımcı demokrasi modelinde temel siyasal aktör topluluk olduğundan, halkın yerini yurttaş almaktadır. Bu bağlamda katılımcı demokrasinin temsili demokrasiden ayrılan temel özelliklerinden bazıları şöyledir (Sarıbay, 1996: 71-72):

- Tüm yurttaşlar, kendileriyle ilgili tüm kolektif kararlara katılabilme imkanına sahip olmalıdırlar.

- Kolektif karar almaya katılma, oy vermeyele sınırı olmamalıdır; seçimler dışındaki çeşitli faaliyetleri de kapsamalıdır.
- Kolektif karar almadaki sorumluluk, sadece resmi görevlilerle sınırlandırılmamalı, bu kararlardan etkilenecek tüm yurttaşları kapsayacak şekilde genişletilmelidir.
- Siyasal olmayan konulara katılma, yurttaşlara normları eğitici ve güdüleyici nitelikte olmalıdır.

Bu özellikler, katılımcı demokrasi için yurttaşların bilinçli olmalarını, kendilerini aktif olarak görmelerini ve bunun için çaba göstermelerinin gerekli olduğunu göstermektedir. Zira yurttaş ancak özerk olduğu ve kendisini geliştirebildiği oranda katılımcı demokrasi gerçekleşebilir (Sarıbay, 1996: 72). Katılım, sadece sistemle ilgili bir sorun değil, yurttaşla ilgili bir sorundur. Yurttaş, katılabilirdiği oranda iyi ya da nitelikli yurttaşdır. Yani katılım, yurttaş olmanın bir ölçütü ve göstergesidir. Katılma eylemi, yurttaş ile toplum arasındaki ilişkiyi açıklayan bir eylemdir (Çukurçayır, 2012: 35).

Katılımcı demokraside karar almadaki sorumluluk, geniş bir şekilde ele alınmakta ve alınan kararlardan sadece kamu görevlileri değil, bu kararlardan etkilenecek tüm yurttaşlar sorumlu tutulmaktadır. Bu bağlamda katılımcı demokrasi, yönetimde şeffaflık ve açıklığı hedeflemektedir. Bu anlamda katılımcı demokrasinin temel özelliklerinden biri de, yönetimde şeffaflık ve açıklığı benimsemiş olmasıdır (Nacak, 2014: 206).

İnternet kullanımının bu kadar yaygınlaşmasından önce, katılımcı demokrasi uygulamaları dünyada ve Türkiye’de ilk önce yerel yönetimlerde başlamıştır. Bazı belediyeler bütçe belirlerken veya kent meclisi gibi halka açık toplantılar, yaparak kararlarını o yörenin insanlarıyla birlikte almaya ya da en azından halkı politikalar hakkında bilgilendirmeye çalışmıştır. İletişim teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte, internet, demokratik katılımın yeni öznesi olarak insanların hayatlarına girmiştir. Artık siyasi partiler, kamu kuruluşları, belediyeler duyurularını web sayfaları üzerinden yapmakta, aynı zamanda düzenledikleri anketlerle yurttaşlardan aldıkları dönütlere göre politikalarını belirlemektedirler (Niray, 2009: 21). Ayrıca belediyelerin beyaz masa gibi ihbar hatları sayesinde yurttaşlar diledikleri zaman şikayetlerini dile getirebilmektedir. Yine gün geçtikçe yaygınlaşan sosyal medya platformları aracılığıyla yurttaşlar, ilgili belediyelerin veya siyasi aktörlerin sosyal medya hesaplarını ve paylaşımlarını takip edebilmekte ve yapılan paylaşımlara yorum yaparak düşünce ve önerilerini dile getirebilmektedirler.

1.3. Demokrasi ve Yerel Yönetimler

Günümüzde yerel yönetimler, demokrasinin temel kurumları olarak görülmektedirler. Yerel yönetimler, hizmette yerellik ilkesi gereğince yerel kamusal hizmetleri karşılamak durumunda olan idari birimler olup, bu idari birimler halkın görüşlerini katılımcı yöntemlerle karar süreçlerine yansıtmada konusunda etkin araçlar kullanmalıdırlar. Bu anlamda yerel düzeyde demokrasinin en sağlıklı şekilde işleyeceği kurumlar, kuşkusuz yerel yönetimlerdir. Çünkü yerel yönetimleri

ölçekleri gereği demokratik katılıma müsait birimlerdir (Şehitoğlu ve Çarkçı, 2022: 252).

Yerel yönetimler, halka en yakın yönetim birimleri olduklarından, genelde demokrasi ile ilişkilendirilmektedir. Bu ilişkinin ana dayanağı, kendi kendini yönetme ilkesidir. Yerel yönetimleri halka kendi kendilerini yönetme imkânı sağlayan ve dolayısıyla demokrasinin en etkin şekilde hayata geçirildiği kuruluşlardır. Bu ilke, yönetime katılmayı da beraberinde getirmektedir. Demokrasinin temel unsurlarından biri olan halk katılımı, çoğunluk ilkesi ve seçmenlere karşı hesap verme sorumluluğu gibi değerlerin hayata geçirilmesi yerel yönetimlerde daha kolay olmaktadır. Demokrasinin işlerlik kazanması ve sürdürülmesi, halk katılımının artırılması ile mümkün olabilmektedir (Pustu, 2005: 124-125). Bu çerçevede yerel yönetimler özünde açıklığı, şeffaflığı, çoğulcu ve katılımcı demokrasi ilkelerini hayata geçiren demokratik kuruluşlar olarak tanımlanabilir. Bu anlamda da yurttaşın demokrasi algısı sadece seçimlerde oy kullanmaktan ibaret olmamalıdır. Demokrasinin gelişmesi ve kentteki sorunlar karşısında söz söyleme hakkını daima serbestçe kullanmalıdır (Karasu vd., 2018: 47-49). Dolayısıyla yerel yönetimler, yerel halkı ilgilendiren konulara halkın ilgi duymasını, onları tanımaya ve anlamaya çalışmasını, bunlarla ilgili kararları etkilemesini sağlar (Keleş, 2021: 95).

Yerel yönetimler, demokrasinin gelişmesinde yerel düzeyde toplum içinde yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Demokratik bir toplum yaratmanın gereği olan hoşgörü kültürünün oluşmasında yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir. Demokrasi için bir basamak işlevi gören yerel yönetimler, farklı fikir, inan ve kimliklere dayalı heterojen nüfus yapısı ile demokrasinin gelişmesine katkıda bulunmakta ve toplumda dönüştürücü bir rol üstlenmektedir. Dolayısıyla bir toplumun ileri bir demokrasiye sahip olduğunun en açık göstergesi, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve demokratik katılım kültürünün gelişmiş olmasıdır (Karasu vd., 2018: 49). Buradan hareketle, öncelikle ulusal düzeyde demokratik değerlerin benimsenmesi, daha sonra yerel düzeyde demokratik değerlerin benimsenmesi ile sağlıklı bir demokratik yönetim anlayışı oluşturulabilir (Yaman ve Küçükşen, 2018: 250).

Demokratik bir yerel yönetim, ancak demokratik bir toplum içinde gelişebilir. Yerel yönetimler, demokrasinin tabandan tavana yayılmasını sağlayan birimlerdir. Yerel yönetimlerde yönetenler ile yönetilenler arasındaki toplumsal ve mekânsal uzaklık en aza indiğinden, yönetilenler yönetenleri doğrudan denetleyebilmektedir. Yerel yönetimlerde bireysel özgürlüklerin kullanılması daha kolaydır. Yerel yönetimlerde demokrasi kültürünün yerleşmesi, demokrasinin temel güç kaynağını oluşturmaktadır. Zira demokrasinin gelişmediği ülkelerde yerel yönetimlerin de gelişmediği görülmektedir. Bu anlamda demokrasiyi yaşatabilmenin ilk adımı yerel yönetimlerin özerkleştirilmesi ile atılabilir (Pustu, 2005: 124-125). Özerk bir yerel yönetim, kendi mali kaynaklarını, kendi aldığı kararlarını başka bir otoritenin onayı olmadan kullanacağı için daha demokratik bir yapı arz etmektedir.

1.4. Yerel Demokrasi

ırkçı, 2022:

n, genelde
di kendini
ne imkânı
geçirildiği
irmektedir.
k ilkesi ve
lmesi yerel
anması ve
ustu, 2005:
çoğulcu ve
lar olarak
imlerde oy
ci sorunlar
vd., 2018:
halkın ilgi
li kararları

um içinde
yaratmanın
li görevler
farklı fikir,
elişmesine
Dolayısıyla
gesi, yerel
ün gelişmiş
al düzeyde
demokratik
şturulabilir

gelişebilir.
birimlerdir.
mekânsal
doğrudan
lması daha
mokrasinin
i ülkelerde
emokrasiyi
ilir (Pustu,
endi aldığı
okratik bir

Demokrasi, toplumdaki bir takım farklılıkları ve çeşitlilikleri siyasal hayata dahil etmeye imkan veren, uzlaşma ve sorunların çözülebilmesine meşru bir zemin hazırlayan bir sistemdir. Yerel demokrasi de bu sistemin en alt basamağını oluşturmaktadır. Yerel demokrasi genel olarak, demokratik değerlerin yerel yönetimler için geçerli kılınması, halkın karar süreçlerine doğrudan ya da temsilciler aracılığıyla katılımını ifade etmektedir (Yaylı ve Pustu, 2008: 133-136).

Yerel yönetimler, demokratikleşme ve yerel katılımın yaşama geçirildiği alanlardır. Yerel yönetimlerin temelinde yerel demokrasi değerleri vardır. Bu değerler, yerel halkın, kendilerini ilgilendiren konularda kendi kendilerini demokratik yöntemlerle yönetmelerini öngörmektedir. Yurttaşın geniş oranda yönetime katılımı, yerel yönetimlerin yurttaşlar için ortak eylem planı oluşturmaları, ihtiyaçların belirlenmesine müşterek katılmayı sağlamaları ve tüm çözüm süreçlerinde ortak kararı öne çıkarmaları ile olanaklıdır (Siverekli, 2001: 128-131). Bu anlamda yerel yönetimler, "demokrasinin ilkokulu" olarak görülmektedir (Keleş, 2020: 17).

Yerel demokrasi, farklı haklara sahip yurttaşların yerel olarak seçildiği belirli bir topluluğun var olması ve söz konusu topluluğa gerekli mal ve hizmetlerin en iyi şekilde sağlanması olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım biraz daha açılacak olunursa yerel demokrasi; her bir topluluk için en iyi geleceğin öngörülmesi ve sağlanması, toplumda sosyal eşitliğin sağlanması, tüm görüşlerin değerlendirildiği ve yerel halkın ihtiyaçlarına yönelik ortak bir uzlaşma ortamının sağlanması, sorunların çözümü için çeşitli girişimlerde bulunulması ve ortak düşünce ile sivil toplum kuruluşları veya yurttaşın yerel yerleşim veya fikir anlamında bir araya gelmesi şeklinde tanımlanabilmektedir (Siverekli, 2001: 128). Nitekim yerel yönetimlerin demokrasi ile ilişkili bir idari birim olmaları, onları farklı görüş, eğilim ve ideolojilerin de çarpıştığı bir ortam durumuna getirmektedir. Çünkü yerel halkı ilgilendiren sorunlara ve politikalara farklı siyasal partiler farklı şekillerde yaklaşmaktadırlar (Keleş, 2021: 91).

Demokratik yerel yönetimler, Avrupa'da merkezi devletlerin ortaya çıkmasının ardından, yerel ölçekte kurulan demokratik bir düzendir. Yerel demokrasinin güçlü olduğu yerel yönetimlerde, yurttaşlar yönetimi etkileyebilir ve gücü paylaşabilirler. Demokratik yerel yönetimlerde merkez tarafından atanan bir vali tarafından uygulanan vesayet denetimi yoktur. Dolayısıyla bunlar kendi bütçelerini oluşturabilir ve vergi politikalarını belirleyebilirler (Pustu, 2005: 128).

Yerel demokrasinin gerçekleşmesi için bazı koşulların varlığı zorunludur. Yerel demokrasinin temel koşullarından biri, karar süreçlerinin açık ve herkesin görebileceği biçimde işlemesidir. Yerel karar süreçlerine halkın katılımının sağlanması, yerel temsilcilerin karar alma ve alınan kararları yürütebilme yetkilerinin bulunması, bu temsilcilerin meclis üyeleri, seçmenler ve baskı grupları arasında rekabet esasına dayanan seçimler aracılığıyla seçmene karşı sorumlu olmaları, yetki ve kaynak sahibi olma, şeffaflık, yönetsel açıklık ve yerel halkın yerel yönetim faaliyetleri hakkında bilgilendirilmesi, yerel yönetimlere demokratik nitelik kazandıran diğer koşullardır (Yaylı ve Pustu, 2008: 137-140; Bozkurt, 2014: 231).

Yerel demokrasi, güçlü yerel yönetim geleneği olan ABD, Almanya, İsviçre, İngiltere ve Hollanda gibi ülkeler için kullanılmaktadır. Bir ülkede ulusal düzeyde demokrasi mevcut ise, yerel düzeyde de demokrasinin var olduğu ifade edilebilir. Ancak ulusal düzeyde demokrasi kültürünün yerleşmediği toplumlarda yerel demokrasiden de söz edilmeyecektir. Bu bağlamda, demokratik pratiklerin yalnızca ulusal düzeyde değil, yerel nitelikli kararların alınmasında da kullanılması, böylece katılımın sağlanması ve demokrasiyi mümkün kılacak seçim, eşitlik ve denetim gibi demokratik değerlerin yerelde de karşılık bulmasını öngören anlayışa yerel demokrasi denilmektedir (Şehitoğlu ve Çarkçı, 2022: 250-251). Bu değerlerden her biri, ancak yurttaşın karar sürecine sürekli ve eylemli bir şekilde katılmasıyla mümkün olabilmektedir. Bir kentte yaşayan yurttaşların, bir yerel yönetimi etkilemeleri merkezi yönetimi etkilemelerinden daha kolaydır. Kısaca yerel demokrasi, yerel seçmenlerin seçimi ve etkisi altında olan bir demokrasi modelidir (Keleş, 2021: 95).

2. KATILIM VE YEREL KATILIM

2.1. Katılım

Katılım, demokrasi ve yerel demokrasinin içinde barındırdığı ve küreselleşme ile sürekli gelişim gösteren yerel yönetimlerde demokrasinin tam anlamıyla gerçekleşmesi adına gündeme gelen kavramlardan biridir. Katılım, vatandaşların kendi huzur ve güvenlikleri ile gelirlerini arttırmak için bir eylemde bulunmaları; ekonomik çıkarları için kendilerini yönetecek kişileri seçme ve bazen de karar ve uygulamalar hakkında bilgi sahibi olmak anlamında kullanılabilmektedir. Katılım olgusu, birçok kesim tarafından sadece oy verme eylemi şeklinde sınırlı bir şekilde algılanmaktadır. Oysa katılım, sadece seçimlere katılmak ve oy vermek le sınırlı bir eylem olmamaktadır (Bozkurt, 2014: 231).

Katılım, kamu politikalarının belirlenme, uygulanma ve denetim süreçlerinde bireysel, grup veya kurumsal bir kimlikle, isteyerek veya yasal bir mecburiyetle, bireysel veya toplumsal çıkarları savunmak amacıyla üretilen politikaları etkileme, yönlendirme ya da gerektiğinde durdurmaya çalışmaktır. Katılım ister kamu ister özel olsun, bir yönetimi karar alma sürecinde etkilemek ve belli konularda ikna etmek anlamına gelmektedir. Yurttaşların, kamusal hizmetlerin yürütülmesi sürecine dahil olması, alınan kararların her aşamasında sürece eşlik etmesi, katılımı oluşturmaktadır. Demokrasinin en önemli unsur olan katılım, halkın karar süreçleri içerisinde yer alabilmesi ve bu kararların oluşumunu etkileyebilmesini ifade etmektedir (Karasu vd., 2018: 83-84).

Katılım, vatandaşların siyasal karar mekanizmalarına ve yönetim süreçlerine doğrudan veya temsil yoluyla dahil olmaları anlamına gelmektedir. Katılımın; kararların alınma süreçlerine halkın ve özellikle dezavantajlı grupların sürece dahil edilmesini sağlamak, halkın önceliklerini anlamak ve kamusal kararların meşruluğunu arttırmak gibi genel amaçları bulunmaktadır (Bozkurt, 2014: 231). Bu anlamda etkili bir halk katılımı için gerekli olanlar arasında, ilgililere bilgi edinme, danışma, bilgi alışverişi, ortaklık ve birlikte karar verme süreçlerini her aşamasında yer almak gibi unsurlar sayılabilmektedir. Nitekim, görüş alışverişi yapmak, karar

süreçlerini zenginleştirir. Bu nedenle de katılımı mümkün kılacak yasal düzenlemeler yapılmalıdır (Keleş, 2020: 43).

Bir toplumda katılımın gerçekleşmesi için o toplumda demokratik siyasal kültürün yerleşmiş olması gerekmektedir. Demokratik siyasal kültürün yerleşmesi için de gereken unsurlar şunlardır: Siyasi eşitlik, demokratik kurumlar, özgürlüklere karşı duyulan inanç ve değerler kümesidir. Bunların yanı sıra, o toplumda yaşayan vatandaşlar arasında siyasi farklılıkların hoşgörü ile karşılanarak korunması, siyasi iktidarın meşru ve denetlenebilir ve hesap verebilir olması, bu değerlerin toplum tarafından kabul görmesi, bu iktidarı kullanacak kurulların seçimle belirlenmesi ve vatandaşların katılmaya istekli olmaları gerekmektedir (Özçelik, 2021: 721). Çünkü bireyler, özgür oldukları, ellerindeki hakları kullanabildikleri, üzerlerindeki baskılardan kurtulabildikleri ve gerekli bilgi ve belgelere kolayca ulaşabildikleri oranda karar alma süreçlerine katılım göstermektedirler. Bu nedenle, yönetim birimlerinin bireysel özgürlükleri kısıtlayıcı, baskıcı ve otoriter yönetim anlayışından vazgeçmeleri ve tam anlamıyla bireysel özgürlükleri temel alan yönetim anlayışına geçmeleri gerekmektedir (Nacak, 2014: 205).

Son yıllarda vatandaşların kamusal karar alma süreçlerine katılımı konusunda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gittikçe artan oranda pek çok uygulama geliştirilmiştir ve geliştirilmeye devam dilmektedir. Bu çerçevede, katılımcılık konusunun en çok gündemde olduğu alanlardan birisi, yerel yönetimlerdir. Bunun da ilk nedeni, yerel yönetimlerin halka en yakın hizmet birimleri olmasıdır. Bu sayede, vatandaşlar ile yöneticiler arasında daha kolay, daha hızlı ve daha güçlü bir şekilde iletişim kurulabilmektedir. Ayrıca yerel yönetimler, yerel halkın ihtiyaçlarını daha iyi anlayarak, yöre halkının sorunlarına daha hızlı ve pratik çözümler sunabilmektedir. Diğer bir ifade ile, yerel yönetimler, kamu hizmetlerinin etkin sunumunda merkezi yönetimlere göre daha avantajlı bir yapıdadır. Ancak yerel yönetimlerin bu avantajlı yapısına rağmen, çoğu zaman beklenen başarı tam olarak yakalanamamaktadır (Aydemir-Uslu ve Yılmaz, 2018: 114).

Günümüzde toplumsal yapı özellikle internet ve sosyal medya sayesinde hızla değişmektedir. Yurttaşlar artık sadece kamusal hizmetlerin yürütülmesini yeterli bulmamakta, bu hizmetlerin belli bir standardın üzerine çıkmasını da beklemektedir. Mümkün olan her durumda, yurttaşların politik süreçlere dahil edilmesi artık olağan hale gelmiştir. Toplum artık sürekli iletişim halinde olan, dünyadaki gelişmelerden anlık olarak haberdar olan ve çoğulcu demokrasiye inanan bir yapıya sahiptir. Bu toplum yapısı içinde katılım, bir eylem değil, artık bir "hak" halini almaktadır (Karasu vd., 2018: 85).

2.1.1. Katılımın İşlevleri ve Yararları

Katılımın hem yurttaş hem de kamu yönetimi açısından çok sayıda yararlı yönü bulunmaktadır. Öncelikle yurttaşlar, kendilerinin de yer aldığı bir süreçte alınan kararlara karşı daha duyarlı olacak ve bu kararların uygulanma sürecinde daha istekli ve gayretli olacaktır. Alınan kararlara karşı itiraz, yargı yoluna başvuru, şikâyet gibi geri bildirim mekanizmaları daha az gerekecektir. Ayrıca katılım

sayesinde sürece dahil olan yurttaşlar, birbirleriyle etkileşime girecek ve birbirlerinden yeni ve farklı şeyler öğreneceklerdir. Farklı fikirler sayesinde katılım sürecinde yurttaşın aktif ve gönüllü katılımı hem yönetimin işleyişini kolaylaştıracak hem de demokrasi kültürünün yerleşmesine katkı sağlayacaktır (Karasu vd., 2018: 86-87).

Katılımın usallık, etkinlik, hizmetlerin yürütülmesinin garantisi, denetim, meşruiyet gibi önemli işlevleri bulunmaktadır. Katılımın, vatandaş açısından; bireysel gelişime katkı sağlaması, toplumsal bütünleşmeyi sağlaması, eğitim, çıkar ve özgürlüklerin korunması, kendini ifade edebilme, kendini kabul ettirebilme, güçlülerin güçsüzler üzerindeki tiranlığını azaltması, yani değişimde etkili bir araç olması gibi işlevleri vardır (Çukurçayır, 2012: 56; Demirci, 2010: 145). Siyasal iletişim süreci açısından ise katılım, bilginin yayılması işlevini yerine getirmektedir. Katılım, siyasal sosyalleşmenin bir aracı olarak bireysel yabancılaşmayı önlemektedir. Ayrıca katılım, iyi bir yönetsel sistemin kurulması ve çıkar çatışmalarının giderilmesinde de önemli bir araç olmaktadır (Çukurçayır, 2012: 56-57).

Yönetimin sağlıklı işleyişinin ölçütü, vatandaşın çıktılar hakkındaki fikirlerinin çeşitli yollardan öğrenilmesidir. Vatandaşın, fikir ve düşüncelerini iletebilmesi, vatandaşa katılma imkânı sunacağı gibi, vatandaşın yönetimi denetleyebilmesini de sağlayacaktır. Bu sayede yönetim, vatandaşın isteklerini göz önüne alarak kamu hizmeti yürütecek ve verimli olma yönünde önemli bir adım atılmış olunacaktır. Bu anlamda katılım, vatandaş ile karar organlarını bütünleştirici bir yönetim modeli olarak tanımlanmaktadır (Çukurçayır, 2012: 57).

Katılım sayesinde siyasal iktidarlar halkın istek ve taleplerine karşı duyarlı davranmak durumunda kalmaktadırlar. Bu anlamda halk katılımı, siyasal sistemin işleyişinde halkın çıkarlarının gözetilmesine ve halkın haklarının bilincinde olmalarına katkı sağlamaktadır (Uluç, 2019: 17). Ayrıca katılım ile birey, geleceği konusunda karar alma sürecine dahil olmakta ve aynı zamanda dahil olduğu bu süreç sayesinde geleceği şekillendirmede bir fırsat yakalamaktadır (Karasu vd., 2018: 84).

2.1.2. Katılımın İlkeleri ve Katılım Türleri

Gerçek anlamda katılımın gerçekleşmesi için bazı ilkelerin (ön koşulların) varlığı gerekmektedir. Bu koşullar; katılımı mümkün kılacak yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi, yurttaşın sadece gündem belirlemede değil, kararların hazırlanmasında, uygulanmasında ve sonuçların takip edilmesinde de etkin görev üstlenmeleri, halk katılımını teşvik edici saydam uygulamaların oluşturulması ve halk katılımını kolaylaştırmak amacıyla iletişim teknolojilerinden yararlanılması gibi koşullardır (Keleş, 2020: 43).

Katılımın siyasal ve yönetsel olmak üzere iki boyutu bulunmaktadır. Siyasal boyutu ile katılım, vatandaşların kendilerini yönetecek olan kadroları seçme ve bunların karar ve uygulamalarını etkilemek üzere giriştikleri faaliyetlerdir. Yönetsel boyutu ile katılım, siyasal kadroların belirlenmesinden çok, bunların karar ve uygulamalarına vatandaşın ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıdır (Görün, 2006:

164). Bu açıdan katılımcı demokrasiler, demokratik bir düzenin var olabilmesi için seçim tek başına yeterli görülmemekte; seçim dönemleri dışında da halkın sürekli katılımını öngörmektedir (Uluç, 2019: 17). Çünkü katılım, sadece siyasal bir eylem değil, kültürel ve toplumsal bir faaliyettir (Karasu vd., 2018: 84).

Nitekim, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 3. Maddesinin 2. fıkrasında belirtilen kurala göre, yerel yönetimlerin seçimle göreve gelen karar organlarına sahip olmaları gerekli olmakla birlikte, yeterli değildir. Üye devletler, halk oylaması, yurttaş meclisleri, kent konseyleri gibi doğrudan demokrasi araçlarını yurttaşların kullanımına açık tutmak zorundadırlar. Ayrıca Şart'ın 4. Maddesinin 6. fıkrasındaki kurala göre, kendilerini ilgilendiren her konunun merkezi yönetimler tarafından planlanması ve karara bağlanması aşamalarında uygun yöntemlerle halka danışma (katılım) zorunluluğu vardır (Keleş, 2020: 28-29).

2.2. Yerel Katılım

Daha önce de ifade edildiği gibi, katılımcı demokrasi kültürünün gelişmesi ve yönetimin meşruiyeti için en eski katılım yolu olan seçimler yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle hem merkezi hem de yerel yönetimler için yeni katılım yollarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Belirli bir coğrafya ya da insan topluluğunun birbirinden farklı ve bağımsız hizmetlere ihtiyaç duyacağı ve bu açıdan, yerel halkın istek ve beklentileri doğrultusunda karar süreçlerine dahil olması, demokrasinin temel unsurunu oluşturmaktadır. Siyasal erkin tek merkezde toplanması, demokrasi anlayışına ters düştüğü gibi, siyasal sistemin çoğulcuğu ancak otoritenin paylaşılmasıyla mümkündür. Bu yüzden de yerel halkın kendi yönetim organları eliyle bir tercihte bulunması, demokratik bir yönetimin olmazsa olmaz unsurudur. Keza yerel yönetimlerin ortaya çıkmasındaki en önemli nedenlerden birini halk katılımcılığı oluşturmaktadır. Yerel yönetimlerin demokratik açıdan önemli bir konumda olmalarının temel nedeni, yerel halkın yönetim tarafından alınan kararlara etki edebilme gücü ve denetleme isteğidir (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 238-246).

Yerel katılım genel olarak, yerel yönetimlerin etkin ve etkili yerel politikalar üretme sürecinde almış oldukları kararlara ve yapmış oldukları işlemlere halkın ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı olarak tanımlanmaktadır. Yerel katılımın yerel yönetimlerle ilişkilendirilmesinin en önemli nedeni, halka en yakın yönetim birimleri olmasıdır. Diğer bir neden, demokratik yönetim ilkelerinin, yani şeffaflık, hesap verebilirlik ve etkinliğin sağlanabilmesi için yerel katılımın bir zorunluluk olmasıdır. Yerel düzeyde alınan kararlara yurttaşların aktif katılımı sağlanamadığı takdirde ihtiyaçlar ve sorunlar tam olarak tespit edilemeyecek ve bunlara çözüm üretecek politikalar geliştirilemeyecektir. Bununla birlikte, yerel yönetimlerde katılım eksikliği, yerel politikaların halk tarafından sahiplenmesini ve sürdürülebilirliğini güçleştirecektir (Akay, 2010: 3-4). Öte yandan yurttaşın, yerel yönetimlerin almış olduğu kararların aşamaları ve hangi aşamalarda bu kararların oluşumuna, değişimine veya gerçekleştirilmesine katılabileceği konusunda aydınlatılması, yurttaşın katılımını kolaylaştıracaktır. Nitekim, yerel yönetimlerin yurttaşı bilgilendirmesi, yerel katılım için zorunludur (Çukurçayır, 2012: 125-128).

Yerel katılımı gerekli kılan nedenlerin başında; yerel kamu hizmetlerinin sunulmasında etkinlik, çabukluk, ucuzluk ve verim artışı sağlanması, halkın demokrasi bilincinin yükselmesi, kültür düzeyinin yükseltilmesi ve demokrasinin her yerde geliştirilmesi, halkın özgüven duygularının güçlendirilmesi, alınan kararların meşruiyet düzeyinin yükselmesi, bu sayede yönetimin halktan beklentilerini öğrenebilmesi ve saydamlığın kolay sağlanabilmesi sayılabilmektedir. Gerçekten, yönetimin karar alma sürecine yurttaşın katılım istek ve güdüsüne sahip olması, yerel katılımın birinci koşuludur. İkinci koşul ise, temsilcilerin katılımın yararına inanmış ve bu konuda kararlı kimseler olmalarıdır. Üçüncü koşul ise, kentin hangi büyüklükte olması gerektiği konusu ile ilgilidir. Zira kent nüfusunun belli bir sınırın üstüne çıkmasıyla katılımdan beklenen yararların büyüklüğü arasında ters orantı bulunmaktadır (Keleş, 2020: 18-19).

Yerel yönetimlerde katılımın yararları ise şu şekilde sıralanabilir (Akay, 2010: 4):

- Yerel katılım, yerel düzeyde alınan kararların kalitesini artırır.
- Yerel katılım, toplumsal çatışmaların ortaya çıkmasına engel olur ve uzlaşma kültürünü besler.
- Yerel katılım, toplumdaki iletişimi ve etkileşimi artırır ve dayanışma duygusunu güçlendirir.
- Yerel katılım, şeffaf, hesap verebilir ve meşru karar mekanizmalarını öngörür ve kararların yurttaş adına alındığı bir yönetim anlayışından, müşterek alındığı bir yönetim anlayışına geçişi mümkün kılar.
- Yerel katılım, toplumsal sermayenin gelişmesine ve yöneticiler ile vatandaşlar arasında karşılıklı bir güven ortamı tesis ederek demokratikleşmeye katkı sağlar.

Günümüzde yerel katılım, yalnızca hukuki enformasyon kanalları üzerinden işlememekte; bilgi teknolojileri sayesinde daha yoğun ve hızlı işlemektedir. Bu anlamda bilgi ve iletişim teknolojileri, toplumsal, siyasal, yönetsel ve kültürel açıdan bir paradigma değişiminin önünü açmıştır. İnternet, sadece bilgiyi yaygınlaştırmakla kalmamış, aynı zamanda bireyin diğer bireylerle ve yöneticilerle olan sosyal bağlantılarını da genişletmiştir. Bu sayede yönetim, gizli, dışa kapalı, hiyerarşik, katılımsız yapısından kopmaya başlamıştır. Özellikle sosyal medya, insanları birleştiren en önemli iletişim araçlarından biri haline gelmiştir. Yerel seçilmişler için sosyal medya platformları, düşüncelerin, öneri ve şikayetlerin ifade edildiği sanal ortamlar olmaktan ziyade, yerel kamuoyunu şekillendiren en önemli mekanlar olmaktadır. Bu platformların her an her yerde pek çok kişi tarafından kolayca erişilebilir olması, yerel yöneticilerle sürekli etkileşimi ve dolayısıyla yerel katılımı güçlendirmektedir (Önder, 2013: 319).

2.2.1. Yerel Katılım Yolları

Yerel katılımın çok çeşitli yolları bulunmaktadır. Yerel yönetimlerde katılım, yerel seçimler dışında yurttaş kurulları, halk toplantıları ve kent konseyleri gibi

yollardan gerçekleşmektedir. Bunları klasik yerel katılım yolları ve modern yerel katılım yolları olarak iki grupta incelemek mümkündür.

2.2.1.1. Klasik Yerel Katılım Yolları

Klasik katılım yöntemleri, katılımcı demokrasi açısından yetersiz sayılmaktadır. Bu yöntemler arasında seçimlere katılma, referandum yoluyla katılma, parti üyeliğinde ve kampanyalarda bulunma, gösterilere katılma, yöneticilere mektup yazma, imza toplama kampanyalarına katılma, bilgilendirici broşür dağıtma, partilerin kongre çalışmaları, herhangi bir dernek ya da sivil toplum kuruluşlarına üye olma ya da halk toplantılarına katılma gibi yöntemler sayılabilir. Bu yöntemler açıklanacak olunursa (Çukurçayır, 2012: 135-143; Demirci, 2010: 145; Karasu vd., 2018: 91; Özçelik, 2021: 730; Yaman ve Küçükşen, 2018):

Yerel Seçimler: Yerel yönetimlerin temsili yönetimlerini seçmek amacıyla o yörede ikamet eden seçmenlerin oy kullanma sürecine "yerel seçimler" denilmektedir. Atama ile göreve gelen, il özel idarelerinin başı olan vali dışında, köyler ve belediyelerin yürütme ve karar organlarının doğrudan yerelde yaşayanlar tarafından seçilmesi demokratik bir yönetim özelliği göstermektedir. Yerel seçimler, halkın karar alma sürecine katılımının ilk aşamasıdır. Bu açıdan, yerel katılım yolları arasında en çok tercih edilen yöntem yerel seçimlerdir. Diğer bir ifade ile, çimlerde oy kullanmak, diğer katılım yöntemlerine kıyasla fazla çaba gerektirmeyen, kolay ve etkin bir katılım yöntemidir. Seçimler hem yerel yöneticileri hem de bu yöneticilerin uygulayacakları programları seçme açısından önemli ve en yaygın etkileme yöntemi olarak demokratik bir yönetimin en temel unsurlarından biridir. Genel siyasette olduğu gibi yerel siyasette de, yurttaşın parti ile özdeşleşmesi, yerel sorunlara ve bu sorunları çözmeye aday siyasetçilere olan ilgisi, yerel siyasetin niteliğini belirleyen faktörlerdendir.

Halkoylaması Yöntemiyle Seçilmişleri Görevden Alma: Bir belde halkının beş yıl için seçtiği belediye başkanını, görev süresi dolmadan halk oylaması yöntemiyle görevden alabilme olanağı, demokratik sistemin unsurlarından bir diğeridir. Bu yöntem, görevini kötüye kullanan yöneticilerin görevden alınmasına imkân vermesi açısından olumlu bir yöntemdir.

Referandum Yoluyla Katılım: yönetimin uygulamaya koyacağı bir kararın, halkın benimsemesini zorunlu gördüğü uygulaması ve çözümü zor, riskli durumlarda kullanılan bir yöntemdir.

2.2.1.2. Modern Yerel Katılım Yolları

Modern yerel katılım yolları arasında, yurttaş kurulları, halk oylamaları, halk toplantıları, gelecek atölyeleri, kamuoyu yoklamaları, danışma kurulları, dilekçe, internet ağı, kent konseyleri sayılabilir (Çukurçayır, 2012: 143-168; Yaman ve Küçükşen, 2018):

Yurttaş Kurulları: Yurttaş kurulları, toplum tarafından ihmal edilen toplumsal grupları, yerel karar alma süreçlerine dahil etmek amacıyla oluşturulmuştur. Yaşlılar, kadınlar, çocuklar bu gruplardan bazılarıdır. Yurttaş kurulları, yönetimi

etkileme gücü yüksek olan toplumsal yapılanmalardır. Bu kurullar, farklı toplumsal sınıfların yerel karar organlarına sorunlarını iletebilmeleri ve bu sınıfların kent yönetiminde temsil edildikleri duygusunu aşılayarak yabancılaşmalarının önlenmesi amacıyla oluşturulurlar (Çukurçayır, 2012: 149).

Halk Oylamaları: Yerel halk oylamaları, yerel düzeydeki konu veya sorunlarda, o yöre halkının görüşlerine başvurulmasıdır. Bu açıdan yerel halk oylamaları, yerel katılımın bir türü olarak değerlendirilmektedir. Yerel halk oylamaları, yerel halkın ihtiyaçlarını, şikayetlerini, taleplerini ilettiği bir katılımın türü olarak katılımcı demokrasinin de örneklerinden birini teşkil etmektedir (Önder, 2013: 317).

Halk Toplantıları: Halk toplantıları, yaygın kullanılan yerel katılım yöntemlerinden biridir. Kamuya açık tartışmalar, fikir alışverişi ve fikirlerin tartışılmasına odaklanır. Bu toplantılarda temel bilgileri ya da farklı görüşleri ortaya koymak için çeşitli panelistler davet edilir ve panel sonrasında yurttaşlar dilerlerse soru sorabilir, kendi görüşlerini beyan edebilir veya diğerlerinin görüşlerine yönelik değerlendirmelerini ifade edebilirler (Karasu vd., 2018: 93).

Gelecek Atölyeleri: Modern katılım yöntemlerinden biri de gelecek atölyeleridir. Bu atölyeler, sosyal ve çevresel sorunların eyleme geçirilmesinde etkili bir yöntem olarak görülmektedir. Planlama, sosyal sorunlar ve gençlerle ilgili çalışmalar, gelecek atölyelerinin çalışma konularını oluşturmaktadır. Beyin fırtınası yöntemiyle katılımcılardan sosyal ve çevresel meselelerde fikirlerini paylaşmaları istenir. Burada amaç; yurttaşın kentin gelecek planlamasına yaratıcı ve yenilikçi özellikleriyle demokratikleşme sürecine katılımını sağlamaktır (Çukurçayır, 2012: 150).

Kamuoyu Yoklamaları: Yerel halkın karar süreçlerine katılım imkanlarını genişletmek ve geri bildirim almak için başvurulabilecek yöntemlerden bir diğeri, kamuoyu yoklamalarıdır. Kamuoyu yoklamaları, siyasal iktidarın vatandaşa sunduğu hizmetlerin olumlu mu olumsuz mu algılandığını ölçen bir yöntemdir (Önder, 2013: 316).

Danışma Kurulları: Sivil toplum örgütleri, yönetici, uzman ve temsilcilerin katılımıyla oluşturulan danışma kurulları; halkın görüşlerinin alınması yoluyla karar süreçleri üzerinde etkili olabilmelerine olanak tanıyarak katılımcı demokrasi kültürünün gelişmesine katkı sağlamaktadır (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 250).

Dilekçe: vatandaşın dileklerini veya ihtiyaçlarını karar organlarına iletmek için kullanabileceği katılım yollarından biri de dilekçe hakkıdır. Yurttaş, bu hakla, yönetime karşı kendi çıkarlarını savunur. Yerel yönetimlerin sunduğu kamu hizmetlerinden yakınmayı veya hizmet eksikliği gibi konuları gündeme getiren dilekçelerin, yerel temsilcilerin ve yöneticilerin bu eksiklikleri gidermelerini ve kamu yararını gözetmelerini sağlamaları açısından önemli işlevleri bulunmaktadır (Çukurçayır, 2012: 162).

İnternet Ağı: Yerel katılım, yerel yöneticiler ile yerel halk arasında kurulan bir köprü olan enformasyon kanalları sayesinde daha anlamlı hale gelmektedir. Enformasyon kanallarının dilekçe ve bilgi edinme hakkı gibi resmi boyutları olduğu

lı toplumsal
nıfların kent
laşmalarının

ı sorunlarda,
maları, yerel
yerel halkın
ak katılımcı
317).

rel katılım
ve fikirlerin
üşleri ortaya
lar dilerlerse
görüşlerine

atölyeleridir.
i bir yöntem
i çalışmalar,
ı yöntemiyle
aları istenir.
ve yenilikçi
rçayır, 2012:

imkanlarını
en bir diğeri,
ı vatandaşa
r yöntemdir

temsilcilerin
yoluyla karar
ı demokrasi
250).

iletmek için
ş, bu hakla,
duğu kamu
eme getiren
rmelerini ve
lunmaktadır

ı kurulan bir
gelmektedir.
utları olduğu

gibi, internet ve sosyal medya gibi resmi olmayan boyutları, aynı zamanda e-devlet gibi uygulamaları da içeren bilgilendirme boyutları bulunmaktadır. İnternet, katılımı arttırma potansiyeli taşımaktadır. Özellikle sosyal medya platformları, yeni bir kamusal alan yaratarak yerel halkın karar verme süreçlerini şekillendiren önemli mecralardır (Önder, 2013: 319). Bu açıdan iletişim teknolojileri, halkın yönetime katılımı noktasında da önemli bir görev üstlenmektedir. Diğer katılım yöntemlerine göre soru-cevap, öneri-eleştiri ve görüş-beyan etmek açısından daha pratik bir yol sunmaktadır. Vatandaşların oturdukları yerden akıllı cihazlar kullanarak birçok yerel hizmete ulaşabilmesi, interneti önemli bir katılım aracı haline getirmektedir (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 251).

Kent Konseyleri: Kent konseyleri, karar süreçlerine halkın katılımını ve denetimini sağlamak için aşağıdan yukarıya doğru örgütlenen dinamik yapılar olarak etkin bir çalışma ortamı oluşturabilmektedir (Önder, 2013: 321). Kent konseyleri, demokratik katılımı ve hemşehrilik hukukunun geliştirilmesini sağlar ve çok aktörlü yönetim anlayışının uygulanabilmesi için uygun bir zemin oluşturur. Konsey, yerel yönetimlerin etkinlik ve faaliyetlerini gözlemleyerek rapor oluşturmak suretiyle sorunların çözümüne yönelik tavsiyelerde bulunur. Bu açıdan kent konseyleri, kent politikalarının müşterek oluşturulması ve uygulanması açısından kentin paydaşlarının meydana getirdiği katılımcı bir istişare mercisidir (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 249). Bu anlamda kent konseyleri, kentlilik bilincine sahip kentlilerin kent sorunlarının çözümü konusunda başvurabileceği ilk adrestir. Kentsel sorunlar hakkında bilgi almak, şikâyetle bulunmak veya haklarının ne olduğunu öğrenmek isteyen kentliler, kent konseylerinden yardım alabileceklerdir (Karasu vd., 2018: 45). Kent konseyleri, yerel düzeyde demokrasiye işlerlik kazandırmaya, temsili demokrasinin açıklarını kapatmaya yardımcı olabilecek yararlı bir açılım olarak görülmektedir (Keleş, 2020: 22). Kent konseylerinde alınan kararların belediye meclisinin ilk toplantısında görüşülmesi gerekliliği, yerel katılımın arttırılması hususunda önemli bir yasal altyapı oluşturmaktadır (Şehitoğlu ve Çarkçı, 2022: 257).

Bunlarla birlikte, e-devlet uygulamaları kapsamında yürütülen bilgilendirme metinleri, web sitelerinden yayınlanan bilgi notu paylaşımları, anketler, şikâyet hatları, ulaşım, kaza ve yol durumu bilgi sistemleri, kurumun rapor ve yayınlarının yayınlanması, kurumun stratejik planlarına yer vermesi, yerel katılımın önemli bir boyutu olan bilgilendirme hakkı açısından önemli olmaktadır (Karasu vd., 2018: 93).

3. YEREL YÖNETİMLERDE TEMSİLİYET (KATILIM) SORUNU

Yerel yönetimlerde halk katılımını belirli aralıklarla yapılan seçimlerle sınırlı tutulmasının doğru olup olmadığı, katılım eksikliği yüzünden siyasetin ve yönetimin yozlaştığı, bu nedenle de halkın yönetime yabancılaştığı gibi konular, günümüz siyaset ve yönetim bilimcilerin üzerinde durdukları önemli konuların başında gelmektedir. Sadece “temsil”i öne çıkaran demokrasi modeli artık sorgulanmaya başlanmıştır (Önder, 2013: 312).

Temsili demokrasinin yukarıda değinilen sorunlarını çözüme girişimlerinden biri, yerel yönetimleri merkezi idare karşısında özerkleştirmektir. Bu sayede yurttaşların yerel yönetimler aracılığıyla yerel düzeyde alınacak kararlara katılmasına uygun zemin hazırlanmış olur. Bu kapsamda Avrupa Birliği de demokrasinin gelişmesi için yerel yönetimlere katılımı özendiren bir siyaset benimsemiştir. Bu doğrultuda günümüz demokrasilerinde çoğunluğun oyunu alan siyasal parti temsilcileri, egemenliği halk adına kullanmaktadır. Ancak siyasal partilerin birer çıkar grubu olduğu ve partinin veya yöneticilerinin çıkarları ile halkın çıkarlarının uyuşmadığı, bu nedenle de partilerin veya yöneticilerin çıkarlarına öncelik verilerek halkın çıkarlarının göz ardı edildiği bilinen bir gerçektir. İşte yerel yönetimlerde temsiliyet sorunlarından birini bu çıkar ilişkisi oluşturmaktadır. Halk egemenliği ilkesi, temsili demokrasi ile tam olarak gerçekleşmediği için temsili demokrasinin sivil toplum aracılığıyla bir tür doğrudan demokrasiye dönüştürülmesi görüşü yaygınlaşmaktadır. Zira yurttaşlar, yerel nitelikteki ortak sorunlarını kendi aralarında tartışmaz ve kamuoyu oluşturmazlarsa, bu çıkar grupları siyasal kararların alınmasında halkın çıkarları yerine kendi çıkarlarına öncelik verirler. Kısacası temsili demokrasilerin temel sorunu, halkın çıkarlarının belirlenmesinde yurttaş katılımına imkân veren akılcı bir müzakere ortamının eksikliği ve kendi çıkarlarını savunan baskı gruplarının yönetim üzerinde etkili olmasıdır. Bu noktada dağıtım adaleti sorunlarının çözümü için sivil toplum kuruluşları vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Şöyle ki; özerk yerel yönetimler oluşturulacaksa, bu kez de bu yapıların sivil toplum tarafından denetlenmeleri gerekmektedir. Çünkü seçmenlerin sadece yerel ve karar süreçlerine katılmalarıyla sorunların çözümünü beklemek gerçekçi olmayacaktır. Seçmenler, sivil toplum aracılığıyla yönetime katıldığı gibi, yerel sorunları kamuoyu önünde tartışmalı ve hükümetin kararlarını da etkileyebilmelidirler (Atiker, 2012: 121-123). Bu bağlamda, temsiliyet sorunlarından bir diğeri de, baskı gruplarının çıkarları karşısında halkın çıkarlarını savunacak etkin bir sivil toplumun eksikliğidir. Çünkü örgütlü yerel topluluklar, yerel siyasetin bir parçası olarak yerel ihtiyaçları dile getirmektedirler. Demokrasinin yerelde temsil ile birlikte katılımı da içermesi, siyasal meşruiyete, toplumsal barış ve istikrara da katkı sağlar (Önder, 2013: 322).

Yerel demokrasi, katılım ile birlikte bir anlam ifade etmektedir. Katılımcı demokrasinin etkili işleyişi, yurttaşların ilgisini ve katılmayı gerektirir. Ancak yurttaşlar, yerel meselelere karşı pasif ve ilgisizdir. Bunun da çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Yerel katılım sürecinde "beklenti" çok önemli bir unsurdur. Yurttaşlar, öneri ve ihtiyaçlarının önemsenmediğini gördüklerinde, düş kırıklığına uğramakta ve yerel katılım sürecinde yer almaya gösterilen ilgi düşmektedir (Karasu vd., 2018: 85). Bu anlamda yerel yönetimlerde katılım sorunlarından biri de ideal demokratik yurttaşın olmaması (Demirci, 2010: 148) ve halkın yönetime yabancılaşmasıdır. Halkın yönetime yabancılaşmasının nedenleri arasında ise; halk ile yönetenler arasındaki iletişimsizlik, kamusal tercihlerde yerel halkın ihtiyaç ve beklentilerinin önemsenmemesi, yerel hizmetleri oluşturan mekanizmaların halkın uzağında oluşturulmuş olması, denetim ve bilgilendirme sorunları gibi pek çok neden sayılabilir. Söz konusu nedenlerle halk katılımı gerçekleşmediği sürece, yönetilenlerin temsilcilere karşı acizliği ve katılım konusundaki isteksizliği devam edecektir (Önder, 2013: 312-315). Zira açıklık şeffaflıktan uzak idareler, zamanla

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yerel yönetimler, halka en yakın yönetim birimleridirler. Bu özellikleri ile de yerel yönetimler, ölçek olarak demokrasinin hayata geçirilebileceği en uygun yönetim birimleri olarak görülmektedir. Yerel yönetimlerin etkin ve verimli olabilmeleri için ise, demokratik değerlere dayalı yapılandırılmaları gerekmektedir. Bu nedenle yerel yönetimleri daha demokratik hale getirmek için son dönemlerde önemli adımlar atılmış ve katılımı özendiren bir siyaset benimsenmiştir. Ancak atılan bu adımların gerek yasada gerekse de uygulamada olsun yurttaş katılımının sözde kaldığı görülmektedir.

Yerel demokrasi, yerel katılım ile birlikte daha anlamlı hale gelmektedir. Yerel demokrasinin sürdürülebilir olması, yurttaşın karar alma süreçlerine katılması ile mümkün hale gelebilir. Bu sürdürülebilir katılım da sadece birkaç yılda bir yapılan seçimlerle mümkün olmamaktadır. Bu çerçevede son dönemlerinde klasik yerel katılım yolları yeterli görülmemiş ve modern yerel katılım yolları ortaya çıkmıştır. Bu yollar; halk toplantıları, kamuoyu yoklamaları, gelecek atölyeleri ve kent konseyleri gibi oluşumlardır. Ancak bu yöntemlere rağmen, yerel yönetimlerde yerel demokrasinin sağlanması konusunda hala bazı katılım sorunlarının yaşandığı görülmektedir.

Bu sorunlardan en önemlisi, yerel baskı grupları arasındaki çıkar ilişkisi ve bu baskı gruplarına karşı denge mekanizması görevini üstlenecek etkili bir sivil toplum yapılanmasının olmamasıdır. Halkın seçtiği yerel temsilcilerin ellerindeki gücü ve mali kaynakları halkın yararı için değil, kendi çıkarları için kullanmaları, halkın yönetime olan güveninin zedelenmesine ve yönetime yabancılaşmasına neden olmaktadır. Bunun önüne geçebilmenin yolu ise, bu baskı grupları karşısında halkın çıkarlarını savunacak etkin bir sivil toplumun varlığıdır. Yerel sorunlara duyarlı toplumsal grupların (resmi olmayan) varlığı, yerel sorunların çözümü konusunda karşılıklı bir işbirliği ve etkileşim ortamında ele alınmasına katkı sağlayacaktır. Yerel katılımın önündeki engeller kalktıkça yerel halk da sorunların işbirliği içerisinde çözülebileceğini görecektir ve bu da yerel katılımı arttıracaktır. Kararların alınma, uygulanma ve sonuçların izlenmesinde bir konsensüsün olması, halkın kente olan sorumluluk ve aidiyet duygularının da güçlendirecek ve katılımı özendirecektir.

Yerel yönetimlerde katılım sorunlarından biri de yerel halkın katılım konusundaki isteksizliğidir. Bu da yönetim ve halk arasındaki iletişim kopukluğu, kamusal hizmetlerin sunulmasında yerel halkın istek ve beklentilerinin önemsenmemesi, denetimsizlik ve bilgilendirme gibi sorunlardan kaynaklanmaktadır. Bu sorunların çözümü için öncelikle yurttaşın, yöneticilere erişiminin mümkün hale getirilmesi gerekmektedir. Çünkü yerel katılım, yöneticilerin halk ile etkin bir enformasyon köprüsü kurması ile daha anlamlı hale gelmektedir. İkinci olarak, kamusal hizmet sunumunda halkın istek, görüş ve beklentilerinin dikkate alınması önem arz etmektedir. Yerel ihtiyaçların karşılanması açısından, görüş alışverişi yapmak karar süreçlerini zenginleştirir. Bu doğrultuda da katılımı olanaklı kılacak yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Üçüncü olarak, kamu kuruluşları, halkın katılımını güçlendirici saydam yöntemler oluşturmalarıdır.

Bunu yaparken iletişim teknolojilerindeki gelişmelerden yararlanarak bilgi edinme, başvuru, dilek, şikayet gibi imkanları yurttaşların kullanımlarına açık hale getirmelidirler ki zaten yönetimin, şeffaf ve açık olma zorunluluğu vardır. Bunun için de web siteleri ve online platformlardan yararlanabilir.

Günümüzde yerel yönetimler, halen demokratik bir yerel katılım açısından somut yararlar sağlayacak oranda gelişmiş değillerdir. Bunda demokrasi kültürünün tam olarak yerleşmemiş olmasının önemli payı vardır. Yerel yönetimlerde yerel halkın demokrasi bilincinin geliştirilmesinde yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir. Yurttaş, demokrasi kültürünü merkezi idareye göre daha küçük bir yönetim birimi olan yerel yönetimler aracılığıyla kazanmaktadır. Bunun için, yerel halkın katılımını özendirmek ve güçlendirmek amacıyla bilinç ve farkındalık düzeylerinin yükseltilmesini amaçlayan kampanyalar oluşturulabilir. Yerel demokrasi, bilinç düzeyi yüksek olan toplumlarda seçim dönemlerinin dışında da katılım kanallarının açık olması ile tam anlamıyla işler hale gelecektir.

KAYNAKÇA

Akay, H. (2010). *Yerel yönetimlerde katılımcı mekanizmalar ve süreçler*. İstanbul: Türkiye Avrupa Vakfı.

Atiker, E. (2012). Yerel yönetimlere katılım sorunu. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(9), 121-126.

Aydemir-Uslu, T., Yılmaz, H.H. (2018). Yerel yönetimlerde katılımcılık: kent konseylerinin rolü ve bir yapılanma önerisi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 27(1), 113-145.

Bozkurt, Y. (2014). Yerel demokrasi aracı olarak Türkiye’de kent konseyleri: yapı, işleyiş ve sorunlar. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (40), 229-240.

Çukurçayır, M.A. (2012). *Siyasal katılma ve yerel demokrasi*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Demirci, M. (2010). Yönetime halkın doğrudan katılımının sorunları ve açmazları. İçinde B. Parlak (ed.), *Yerel Yönetimler Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar* (ss. 144-156). Bursa: Dora Yayıncılık.

Eryılmaz, B. (2021). *Kamu yönetimi*. Kocaeli: Umuttepe Yayıncılık.

Görün, M. (2006). Yerel demokrasi katılım: İzmir, Konya ve Ağrı il genel meclis üyeleri üzerinde bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 159-184.

Karasu, M.A., Çelik, M.A., Altıparmak, C. (2018). *100 soruda kent konseyi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Keleş, R. (2021). *Yerinden yönetim ve siyaset*. İzmir: Cem Yayınevi.

Keleş, R., Erbay, Y., Görmez, K. (2020). *Yerel temsil ve katılım*. Ankara: İmge Kitabevi.

Nacak, O. (2014). Temsili demokrasinin sorun alanları ve çözüm noktasında yeni bir model: katılımcı demokrasi. *Muğla Stıkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 194-214.

Niray, N. (2009). Sivil toplum ve katılımcı demokrasi bağlamında Türkiye'de demokrasi kültürü. İçinde Nasır Niray (ed.), *Siyasal kültür yazıları* (ss. 1-27). İstanbul: Derin Yayınları.

Önder, Ö. (2013). Yerelleşme ve yerel demokrasinin güçlendirilmesi bağlamında yerel katılım. *Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(18), 311-326.

Özçelik, T.G. (2021). Yerel demokraside temsil ve katılım. *Journal of Social Inquiry*, 14(2), 715-739.

Öztekin, A. (2018). *Siyaset bilimine giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Pustu, Y. (2005). Yerel yönetimler ve demokrasi. *Sayıştay Dergisi*, (57), 121-134.

Sarıbay, A.Y. (1996). *Siyasal sosyoloji*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.

Schmidt, M.G. (2002). *Demokrasi kuramlarına giriş*. (Çev. M.E. Köktaş). İstanbul: Vadi Yayınları.

Siverekli, E. (2001). Yerelleşme ve yerel demokrasi. *Türk İdare Dergisi*, 73(431), 121- 133.

Şehitoğlu, R., Çarkçı, A. (2022). Yerel siyaset ve katılımcı yerel demokrasi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (3), 245-260.

Toprak, Z. (2014). *Yerel yönetimler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Türküne, M. (2003). *Siyaset*. Antalya: Lotus Yayınevi.

Uluç, V. (2019). Yerel demokrasi ve Türkiye. İçinde M. Demir, A. Çelik ve O. Geyik (ed.), *Siyasi, İdari ve Mali Yönleriyle Yerel Yönetimler* (ss. 9-34). Konya: Çizgi kitabevi.

Yaman, M., Küçükşen, M. (2018). Yerel yönetimlerin demokratikleşmesi açısından katılımın incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (55), 247-259.

Yayla, A. (2017). *Siyaset bilimi*. Ankara: Adres Yayınları.

Yaylı, H., Pustu, Y. (2008). Yerel demokrasinin ilkeleri. *Karadeniz Araştırmaları*, (16), 133-153.

Yılmaz, V., Telsaç, C. (2021). Yerel yönetimler ve katılım. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(40), 235-254.